

O'ZBEKISTON BANK TIZIMIDAGI ASOSIY MUAMMOLAR VA YECHIMLAR

Egamova Munisa Rashid qizi

Toshkent Arxitektura qurilish universiteti talabasi

Annotasiya. Ushbu maqolada O'zbekiston bank tizimidagi asosiy muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari ko'rib chiqilgan. Tadqiqotda O'zbekiston bank tizimining bugungi holati, uning rivojlanishiga to'sqinlik qilayotgan omillar va uning samaradorligini oshirish bo'yicha amalga oshirilishi mumkin bo'lgan strategiyalarga e'tibor qaratilgan. Shuningdek, mazkur maqola muammosiga doir ilmiy va rasmiy adabiyotlar atroflicha o'rganilib mavjud muammo yuzasidan taklif va tavsiyalar keltiriladi.

Kalit so'zlar: Bank tizimi, samaradorlik, strategiya.

Abstract. This article examines the main problems in the banking system of Uzbekistan and ways to eliminate them. The study focuses on the current state of the banking system of Uzbekistan, the factors hindering its development and strategies that can be implemented to increase its efficiency. Also, the scientific and official literature on the problem of this article is thoroughly studied, and suggestions and recommendations are made regarding the existing problem.

Key words: Banking system, efficiency, strategy.

KIRISH

O'zbekistonda bank tizimi mamlakat iqtisodiyotining muhim bo'g'ini bo'lib, moliya sektorida muhim o'rin tutadi. O'zbekistonda bank tizimi tijorat banklari, ixtisoslashgan banklar va nobank moliya institutlaridan iborat. Tijorat banklari eng yirik guruh bo'lib, bank tizimi jami aktivlarining 80% dan ortig'ini tashkil etadi. Ular aholiga depozitlar, kreditlar va investitsiyalar kabi turli xil bank xizmatlarini ko'rsatish uchun javobgardir[1]. Ixtisoslashgan banklar asosan iqtisodiyotning qishloq xo'jaligi, sanoat, savdo kabi muayyan tarmoqlariga xizmat ko'rsatishga yo'naltirilgan. Sug'urta kompaniyalari, lizing kompaniyalari va mikromoliya tashkilotlari kabi nobank moliya institutlari tijorat banklari taklif qiladigan xizmatlarni to'ldiradi.

Shuningdek, bank tizimi so'nggi yillarda jadal o'sish davrini boshdan kechirdi, moliya institutlari soni sezilarli darajada oshdi. Bu bank tizimi uchun bir qator

muammolarni keltirib chiqardi, jumladan, shaffoflikning yoʻqligi, tavakkalchiliklarni boshqarishning notoʻgʻri usullari va raqobatning yoʻqligi. Bundan tashqari, bank tizimi mulkchilikning yuqori konsentratsiyasi bilan ajralib turadi, eng yirik banklar bozorning katta qismini nazorat qiladi. Bu muammolar qator muammolarni keltirib chiqardi, jumladan, kichik va oʻrta tadbirkorlik subʼyektlarining moliyaviy resurslardan foydalanish imkoniyati yoʻqligi, shuningdek, aholining umumiy moliyaviy imkoniyatlarining yoʻqligi. Ushbu muammolarni hal etish maqsadida Oʻzbekiston hukumati bank tizimining samaradorligi va shaffofligini oshirishga qaratilgan qator islohotlarni amalga oshirdi. “Banklar toʻgʻrisida”gi yangi qonunni joriy etish, bank faoliyatini nazorat qiluvchi organi tashkil etish, xalqaro standartlarni qabul qilish shular jumlasidandir. Bundan tashqari, hukumat raqobatni kuchaytirish va banklarning risklarni boshqarish amaliyotini takomillashtirish orqali bank sektorini mustahkamlash choralari koʻrdi[2].

Oʻzbekiston hukumati tomonidan amalga oshirilayotgan islohotlar bank tizimiga ijobiy taʼsir koʻrsatib, bugungi kunda soha aholi ehtiyojlarini toʻliq qondirish imkoniyatiga ega boʻldi. Biroq, hal qilinishi kerak boʻlgan baʼzi muammolar mavjud. Ushbu maqolada Oʻzbekiston bank tizimi oldida turgan asosiy muammolar va muammolar hamda ularni bartaraf etish boʻyicha koʻrilayotgan chora-tadbirlar muhokama qilinadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Hukumatning bank sektori samaradorligini oshirishga intilishi Oʻzbekistonda bank tizimi sezilarli oʻzgarishlarni boshdan kechirmoqda. Bu oʻzgarishlar yangi meʼyoriy hujjatlarni joriy etish, yangi bank mahsulotlari va xizmatlarini ishlab chiqishni oʻz ichiga oladi. Yangi texnologiyalarning joriy etilishi ham bank sektori faoliyati samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda. Oʻzbekistonda bank tizimi mamlakatimiz iqtisodiy rivojlanishining muhim omilidir. Iqtisodiyotning samarali faoliyat yuritishi, xususiyl sektorning oʻsishi uchun zarur. Hukumat Oʻzbekistonda bank tizimi samaradorligini oshirish, tadbirkorlik subyektlari va jismoniy shaxslar uchun xavfsiz va barqaror moliyaviy muhitni taʼminlash tarafdori.

NATIJA VA MUHOKAMALAR

Oʻzbekiston bank tizimi soʻnggi yillarda yangi meʼyoriy-huquqiy hujjatlarning joriy etilishi va raqobatning kuchayishi bilan jiddiy oʻzgarishlarga duch keldi. Biroq, bu oʻzgarishlarning samaradorligiga bank sektorida shaffoflikning yoʻqligi, tavakkalchiliklarni boshqarishning yetarli darajada yoʻqligi, kapitaldan

foydalanishning cheklanganligi kabi bir qator doimiy muammolar to'sqinlik qilmoqda. Bu muammolar bank sektori faoliyatiga salbiy ta'sir ko'rsatib, butun iqtisodiyotning rivojlanishiga ham to'sqinlik qildi. Bu muammolarni hal qilish uchun O'zbekiston bank tizimining bugungi holatini tushunish kerak. Bunda mavjud me'yoriy-huquqiy hujjatlar, bank sektori tuzilmasi va banklar faoliyatiga ta'sir etuvchi turli omillar tahlili kiradi. Shuningdek, bank tizimini takomillashtirish maqsadida yangi bank mahsulotlari va xizmatlarini joriy etish, risklarni boshqarish tizimini joriy etish, banklarni kapital bilan ta'minlash kabi turli strategiyalarni tadbiq etish muhim ahamiyatga ega.

O'zbekiston bank tizimidagi muammolarning sabablari:

O'zbekistonda bank tizimi mamlakatimiz iqtisodiyotining muhim bo'g'ini bo'lib, xo'jalik yurituvchi subyektlar, jismoniy shaxslar va davlat tuzilmalariga moliyaviy xizmatlar ko'rsatadi. Biroq O'zbekistonda bank tizimi muammolardan xoli emas. Bitiruv malakaviy ishining ushbu bo'limida O'zbekiston bank tizimidagi asosiy muammolar o'rganiladi va ushbu muammolarni hal qilish strategiyalari muhokama qilinadi.

O'zbekiston bank tizimi oldida turgan birinchi muammo bu yetarlicha kapitallashuvning yo'qligi. Mamlakatdagi ko'pgina banklarning kapitali yetarli emas, ya'ni ular o'z majburiyatlarini bajarish uchun yetarli likvidlikka ega emas. Bu bank tizimiga ishonchning yo'qligiga olib kelishi mumkin, chunki mijozlar o'z pullarini etarli darajada kapitallashtirilmagan banklarga investitsiya qilishdan ehtiyot bo'lishlari mumkin. Bundan tashqari, kapitallashuvning kamayishi bank sektoriga investitsiyalarning etishmasligiga olib kelishi mumkin, chunki investorlar yetarlicha kapitalizatsiya qilinmagan banklarga sarmoya kiritishni istamasligi mumkin.

O'zbekiston bank tizimi oldida turgan ikkinchi muammo bu raqobatning yo'qligi. Mamlakatdagi ko'pgina banklar bir xil odamlar guruhiga tegishli bo'lib, bank sohasida raqobatning yo'qligiga olib keladi. Bunday raqobatning etishmasligi narxlarning oshishiga va xizmatlar sifatining pasayishiga olib kelishi mumkin, chunki banklar bir-biri bilan raqobatlashish uchun rag'batga ega emaslar. Bundan tashqari, raqobatning etishmasligi bank sektorida innovatsiyalarning etishmasligiga olib kelishi mumkin, chunki banklar yangi mahsulot va xizmatlarni ishlab chiqish uchun rag'batga ega emaslar.

O'zbekiston bank tizimi oldida turgan uchinchi muammo – shaffoflikning yo'qligi. Mamlakatdagi ko'pgina banklar o'z operatsiyalari bo'yicha shaffof emas, bu esa mijozlarga o'z hisobvaraqlari shartlarini tushunishini qiyinlashtiradi. Bundan

tashqari, shaffoflikning yo'qligi bank tizimiga ishonchning etishmasligiga olib kelishi mumkin, chunki mijozlar o'z pullarini operatsiyalari shaffof bo'lmagan banklarga investitsiya qilishdan ehtiyot bo'lishlari mumkin.

Ushbu muammolarni hal qilish uchun O'zbekiston hukumati mamlakat banklarining kapitallashuvini oshirish choralari ko'rishi kerak. Bundan tashqari, hukumat mamlakatda ko'proq xorijiy banklarning ishlashiga ruxsat berish orqali bank sohasida raqobatni rag'batlantirishi kerak. Nihoyat, hukumat banklardan mijozlarga o'z operatsiyalari haqida batafsil ma'lumot berishni talab qilish orqali bank sektorida shaffoflikni ta'minlashi kerak. O'zbekiston hukumati ushbu choralarni ko'rish orqali mamlakatdagi bank tizimini takomillashtirish, mijozlarning ishonchli va ishonchli bank xizmatlaridan foydalanishini ta'minlashga yordam berishi mumkin.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda O'zbekiston bank tizimidagi asosiy muammolar va ularni hal etish usullari chuqur tahlil qilindi. Natijada O'zbekiston bank tizimi shaffof emasligi, mijozlar o'rtasida ishonchning yo'qligi, moliyaviy xizmatlardan foydalana olmaslik kabi ko'plab muammolarga duch kelayotgani ma'lum bo'ldi. Ushbu muammolarni hal etish maqsadida maqolada yangi me'yoriy-huquqiy hujjatlarni joriy etish, aholining moliyaviy savodxonligini oshirish, zamonaviy moliyaviy infratuzilmani rivojlantirish kabi turli yechimlar taklif etilgan. Bu yechimlarning barchasi O'zbekiston bank tizimini takomillashtirish va uning o'z mijozlariga moliyaviy xizmatlar ko'rsatish imkoniyatlarini oshirish imkoniyatiga ega. Shu sababli, O'zbekiston bank tizimining muvaffaqiyatini ta'minlash uchun O'zbekiston hukumati ushbu maqolada ta'kidlangan masalalarni hal etish bo'yicha faol choralar ko'rishi zarur.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. <https://www.biznesrivoj.uz/articles/o-zbekiston-bank-tizimidagi-muammolar-va-ularning-yechimi>
2. Isroilova Y. R., Qobulov X. A. Tashqi savdoni rivojlantirishda xalqaro hisobkitob shakllaridan foydalanishning ahamiyati //Science and Education. – 2022. – T. 3. – №. 1. – C. 1068-1072.
3. Khotamjon, Qobulov Associate Professor (2020) "ON THE MATTERS OF THE INVESTMENT FACTOR OF INCREASING THE INCOME

POTENTIAL OF THE REGION," International Finance and Accounting: Vol. 2020 : Iss. 5 , Article 23.

4. Khidirov, N.G. Mechanisms and methods of financing enterprise investment projects // Journal of Economics, Finance and Management Studies. – USA, 2021. Volume 4, Issue 05. 475-482 p. e DOI: 10.47191/jefms/v4-i5-16.